

ranko bugarski: »lingvistika u pripremi«, zavod za udžbenike i nastava sredstva, beograd 1986. melanija mikeš

U drugom poglavlju svoje knjige Ranko Bugarski razmatra pragmatički i teorijski smisao pojma primenjene lingvistike. Sa pragmatičkog stanovišta, identitet tog pojma dovodi u pitanje, jer se pod primjenom lingvistikom u širem smislu podrazumevaju sva jezička istraživanja čiji su rezultati upotrebljivi, tj. mogu da se primene u praksi. Tragajući za definicijom primenjene lingvistike sa teorijskog stanovišta, autor postavlja pitanje da li primenjena lingvistika ima svoj poseban predmet ili je on identičan sa predmetom lingvistike uopšte (str. 30). On kontrastira »primjenjenu lingvistiku« sa »opštom«, »čistom« ili »teorijskom« lingvistikom (str. 32), da bi na kraju konstatovao da ovako kontrastiranje ne dovodi ni do kakve solucije, već da u terminu *primjenjena lingvistika* treba videti »naznak jedne opštne orientacije u samoj lingvistici« koji se »uopšte ne odnosi na neki određeni predmet nego na jedan karakterističan *priступ* (str. 33).

Ovako videna primenjena lingvistika je lingvistika koja se primenjuje u praksi; dakle, kao što stoji u naslovu knjige: lingvistika u primeni.

Tim povodom izneću i neka svoja mišljenja o primjeni lingvistici. Kad kažem »svoja«, mislim uslovno, jer su ona izrasla iz zajedničkih nastojanja u konstituisanju Saveza društava za primjenu lingvistike Jugoslavije, naših zajedničkih aktivnosti kako na istraživačkom tako i na organizacionom području. Ono što da tog videnja nije prihvatljivo za većinu, neka ostane kao moje »izdvojeno mišljenje«.

Prema tom videnju, primenjena lingvistika nije samo lingvistika u primeni, ili namenjena primeni u nekom području čovekove, odnosno društvene, delatnosti. To nije ni lingvistika koja se samo inspiriše potrebama društvene prakse, već i istražuje tu društvenu praksu sa lingvističkog stanovišta. Primjenjena lingvistika bi trebalo da da prednost induktivnom metodu u jezičkim istraživanjima, da svoje teorijske postavke zasnova na empirijskim istraživanjima i da njihovu validnost proverava u praksi. Potpuno se saglašavam sa autorom, i sa Ivanom Klajnom, da primjenjena lingvistika nije posebna grana lingvistike, niti je antipod opštne lingvistike, iako se susrećemo sa nazivima kao što je, na primer, Odsek za opštu i primjenjenu lingvistiku (u Lingvističkom institutu Mađarske akademije nauka).

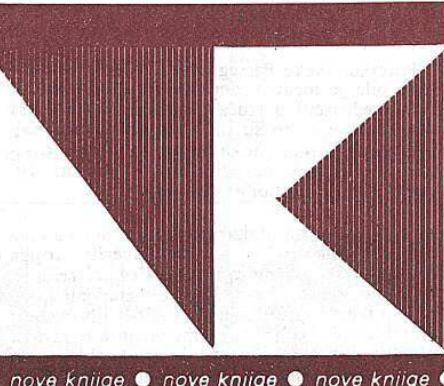
Ako danas i možemo da zaboravimo ono što je Ferdinand de Sosir rekao o jeziku kao jedinom predmetu lingvistike, posmatranom u sebi i za sebe (parafraziram početak prikaza Ivana Klajna, u NIN-u), Sosirovo poimanje jezika kao *langue i parole* i te kako treba imati na umu kad primjenjuju lingvistiku određujemo ne samo kao nauku namenjenu da zadovolji potrebe prakse, već i kao nauku koja zadovoljava zahteve internog razvoja same lingvistike. Konkretno, to znači da je ono što mi nazivamo primjenom lingvistikom naučnoistraživačka delatnost koja podjednako posvećuje pažnju jeziku u smislu *langue* i jeziku u smislu *parole*, uključujući i interakciju između *langue* i *parole*.

Dakle, ne postoji teorijska lingvistika, normativna lingvistika, deskriptivna lingvistika... Svi su ti nazivi, po mom mišljenju, samo uslovni. »Samo jedna nauka«, tako je naslovio svoj prikaz Ivan Klajn. Ta nauka je lingvistika. Postoje lingvisti koji su prvenstveno orijentisani na teorijskim razmatranjima, pa i koncipiraju teoriju. Postoje lingvisti koji veoma strpljivo opisuju jezike, dijalekte, sociokulture, lingvisti koji pišu manje ili više upotrebljive gramatike i razni drugi poslenici u oblasti lingvistike. Svi oni treba da učestvuju u delatnostima koje se odvijaju pod nazivom »primjenjena lingvistika«.

U svom prikazu ove knjige Ivan Klajn kaže: »Možda nije slučajno što u našoj zemlji, u vreme kad teorijska lingvistika ne uspeva čak ni da prati zbijavanja u svetu, a normativna lingvistika se sudara s dobro znanim preprekama vanačušne prirode – u takvo vreme jedino Savez društava za primjenu lingvistiku u Jugoslaviji uspešno »posluje«. Posebno mi se dopada izraz »posluje«, jer to znači da se ne nalazimo među gubitajušima. Međutim, koliko je Savez

uspešan u svojoj delatnosti, teško je proceniti bez neke podrobnej kritičke analize. U njegovoj delatnosti se očituju progresivna streljenja. Njegova egzistencija se primećuje u našem društvu. I to je već neki uspeh. Ali pravi uspeh, prema mom učešću, uslediće tek onda kada one lingviste koji se bave ili misle da se bave teorijskom lingvistikom kao posebnom naukom koja ne spada u domen primjenjene lingvistike vidimo u našim redovima, a normativne ubedimo da bez zajedničkog napora u okviru Saveza društava neće uspeti da se oslobođe prepreka vanačušne prirode.

Okrenutost i otvorenost primjenjene lingvistike prema drugim srodnim disciplinama, koliko god da je plodotvorna, skriva u sebi i opasnost da se lako prekorče granice njenog domena i zamari predmet istraživanja, a to je jezik. Prvi deo Sosirove proklamacije ipak ne treba zaboraviti: *jedini predmet lingvistike jeste jezik*. Postoje discipline i oblasti sa kojima lingvistika treba i mora biti u kontaktu, pa i više od toga: lingvisti treba da saraduju sa poslenicima u raznim društvenim naukama ili delatnostima. Međutim, prema mom mišljenju, glotodidaktika nije primjenjena lingvistika. Ona je samo područje ili disciplina u kojoj i rezultati lingvističkih istraživanja treba da budu primenjivani. Jezička politika takođe ne spada u domen primjenjene lingvistike, ali u rešavanju problema u tom domenu lingvisti treba da imaju svoju reč i njihova mišljenja treba da budu uvažavana. Stvari stoje drugačije sa psiholingvistikom i sociolingvistikom, jer u tim disciplinama jezik i dalje ostaje predmet istraživanja, samo sa posebnim akcentom na psihičkim procesima odnosno na njegovoj sprezi sa društvenom praksom.

nove knjige • nove knjige • nove knjige

Nakon ovog sasvim je prirodno da su deplasirane primedbe koje je autor dao na tretman primjenjene lingvistike u Jugoslaviji (na strani 56). Zašto bi nam bili potrebni instituti i titule koje bi sadržavale naziv »primjenjena lingvistika«. Mi, poslenici u oblasti primjenjene lingvistike, treba da se zalažemo za dobro organizovana jezička istraživanja, za podizanje lingvističkog kadra koji će biti sposobljen za istraživanja koja sada uslovno nazivamo primjenjenim, za saradnju između teorijski i praktički orijentisanih lingvista, i tome slično. Termini će se promeniti kad izgube svoj smisao, a i mi možemo, ako je to celishodno, da se založimo za njihovu promenu. Autor smatra da to za sada nije celishodno, i mislim da je u pravu.

Ova knjiga Ranka Bugarskog obuhvata, svega, ona područja primjenjene lingvistike za koje je sam autor posebno zainteresovan, i čijim istraživanjima se i sam bavi. Posebno bih istakla poglavljia koja su posvećena pitanjima terminologije, jer u njima dolazi do izražaja ne samo već dobro poznato tečno i lepo sistematizovano izlaganje Ranka Bugarskog, već se u njima on očituje i kao istraživač u oblasti primjenjene lingvistike. U središtu autoreve pažnje je lingvistička terminologija, preko potrebnih lingvistima u njihovom naučno-stručnom komuniciranju. »Terminološka standardizacija je veoma složena delatnost, naročito u zajednicama – kakva je i jugoslovenska – koje ispoljavaju znatnu meru nacionalne, jezičke i sociokulture raznolikosti«, kaže autor (str. 85). Bugarski grupiše kriterijume izgradivanja lingvističke terminologije u formalne, semantičke, pragmatičke i sociolingvističke. Posebnu pažnju posvećuje varijacijama koje prostišu iz sociokulture tradicije date sredine, iz varijantnosti poličeničko standardizovanih jezika, iz pripadnosti pojedinim lingvističkim školama, itd. On razmatra neke od najpoznatijih termina generativne

gramatike u njihovim srpskohrvatskim verzijama. Spisak primera koje daje ilustruju većinu formalnih, semantičkih i pragmatičkih kriterija. U svojim terminološkim istraživanjima, u kojima se tek naziru putevi ka rešenju nekih pitanja, Ranko Bugarski ne pledira za unifikaciju terminoloških višestrukosti. On samo ukazuje na postojanje terminološke neujednačenosti u lingvističkom diskursu i potrebu sistematskog registrovanja tih neujednačenosti, kao predušlova daljeg rada na izgradivanju lingvističke terminologije.

Pitanjima prevodenja autor posvećuje tri poglavlja, u kojima raspravlja o međukulturnim aspektima prevodenja o prirodi i teoriji prevodenja, kao naučnoj disciplini, da bi zaokružio svoja razmatranja u jednom videnju domena nauke o prevodenju, čiji grafički prikaz daje veoma pregledno i sistematisovano (na str. 143).

Iako je autorova delatnost na području sociolingvistike dobro poznata, on se u ovoj knjizi dotiče sociolingvisticki tek toliko da bi osvetlio njenu primenu u nastavi jezika. To mi se čini sasvim prirodnim, imajući u vidu da je autor nedavno čitavu knjigu posvetio pitanjima koja pripadaju domenu sociolingvistike.

Ova knjiga, kako i sam autor kaže, izrasla je iz njegove istraživačke, predavačke i organizacione delatnosti na polju primjenjene lingvistike (str. 9). Ona je u neku ruku i ogledalo jednog dobrog dela delatnosti jugoslovenske primjenjene lingvistike, o čemu svedoči i upućivanje na 52 domaća autora, čiji su dela citirana u literaturi i to pored mnoštva inostranih autora.

slobodan blagojević: »poezija, mistika, povijest«, svjetlost, sarajevo 1986. zilhad ključan

Poezija – mistika – povijest – u odnosu, ne u općenitim ekspertizama. Koliko svako od njih ponosob učestvuje u tome odnosu? Koliko i kako njihovi entiteti mogu da se kompariraju, suodnašaju, bivaju istim? Pogotovo kada se sve treba desiti u djelu koje ih ne tematizira u globalu. *Poezija, mistika, povijest* bavi se naoko raznorodnim »tematima«. I u svijek, naoko, u jedinjenim problemima. Jer, na primjer, što može imati zajedničkog takva jedna tema kao što je pjesništvo Avde Karabegovića Hasanbegova sa Lotreamonovom poezijom, Remboom, ili Rumijem? Površno gledano *Poezija, mistika, povijest* bila bi skup raznorodnih tekstova. Dublje, međutim, leži okvirna konstatacija o cijelovitosti ove knjige: sadržinom i sadržajem.

Ono što sabire sadržinu ovoga djela, bivajući također konstituens sadržaja je *ličnost*. U prvoj govorimo o ličnosti autora, Slobodana Blagojevića; u drugome o ličnosti imenitnoj kazivanom. Ličnost je biće, biološko-psihološko-duhovni sklop jedne individue, jednog subjekta. »Subjektivnost nije proizvoljnost. To je sticanje punog uvida u vlastitu ličnost i tako i u prirodu samu. I niko ko nije stekao puni unutarnji uvid u vlastitu ličnost nije prestao, u izjednoj mjeri (zavisno od stupnja uvida), biti narsicist, egoist i nacionalist.« Bez ličnosti poezija, po Blagojeviću, nije moguća. (Principijelno insistiranje na ličnosti pjesnika načiće u Blagojevićevom tekstu *Ličnost pjesnika* i T.S. Eliot, Izraz, 1977, 8–9) »Umjetnost je najefikasniji način posrednog prodiranja u dubinu ličnosti, pri čemu imantan način prodiranja u samom svom procesu postaje transcendencijom. Takvo, estetsko preispitivanje subjekta oslobadanje je u artikuliranost i u jasno povijesno raskrivanje samog bitka bita.« A »način govorjenja poezije je u način egzistencije svijesti«. Mistika također počiva na (ili, primjereno: u) ličnosti, na raspoloživosti subjekta da dode kroz »neposredan uvid« u »takvost bita«. Začudu je možda što Blagojević i od povijesti traži »provjerbu« u subjektu. Ovdje bi bilo nužno, sa Blagojevićem (uz malu pomoć Ivana Fohta), napraviti distinkciju između povijesti i istorije. Pod povijesu se podrazumijeva realno zbijavanje ili sami vremenski procesi; pod istorijom pak nauka o tom zbijavanju i procesima. Povijest je tako predmet istorije. Subjekt ne samo da učestvuje u povijesti, kao nečem sudbinskom, već »je jasno da jedina istorijska rekonstrukcija, povijesna i subjektivna, leži isključivo unutar biološko-psihološko-duhovnog sklopa jedne individue, jednog subjekta koji je izrastao u sazvuci ili disonanciji nasljeda povijesne situacije unutar koje je formiran«. Implicitnije, u tekstu *Mak Dizdar i bogomilstvo Blagojević*, kritikujući *Studije o »Crkvi*

bosanskoj i bogumilstvu Jaroslava Šidakova, opredjeljuje se do kraja za jedan takav vid povijesne rekonstrukcije bogumilstva kakav je stvaralaštvo Maka Dizdara, pjesnika – negirajući, također do kraja, rezultate istorijske rekonstrukcije (konkretno: Šidakove) »kao činjenične rekonstrukcije koja ne može gotovo ništa reći o jednom fenomenu kakav je bilo bogumilstvo«. Mnogi se neće složiti sa prethodnom konstatacijom, kao i sa niz drugih tvrdnji u ovome djelu. »Nama je, dakako, lakše stvar historijski opisivati (naš duh uživa u komforu prve tačke, kontinuiteta i kraja).« Da, naš um, »još uvijek«, ima silogističku prirodu, sa zahtjevima egzaktnosti, činjeničnosti, »objektivnosti«, istorijske objektivne distancije... Tako će naš um prihvati pojedine rezultate Šidakove rekonstrukcije bogumilstva, bez obzira da li može ili ne može da prodre iz tih činjenica. Iza je kod jedne stvaralačke ličnosti iznad, nadogradnja činjenice koja takvu ličnost svakako ne zadovoljava, ali koja ju može inicirati (ako ništa drugo?) za djejanje. Primjereno, zna se da je Dizdar ne samo koristio mnogo grade, nego i bio iniciran nekim djelima i činjenicama? od kojih je on, slažem se, napravio izvrsne »prerađevine«. U krajnjoj liniji, za Šidaka i Dizdara tertium comparationis ne treba tražiti u bogumilstvu, već u njihovim tvorevinama.

Blagojevićeva pozicija pri tome – i u svemu drugome – je prvo pozicija pjesnika, stvaraoca koji je »zadjen« ontologijom umjetnosti. Ako se time doda ličnost koja ima uvid u samu sebe, čak smo skloni mnoge njegove »netačnosti« opravdati. Ima se utisak da je Blagojevićeva ličnost svjesna i svojih »nedostataka«, koji proizlaze iz specifične, pjesničke, vokacije. Vokacije kojom je stran bilo kakav vid egzaktnosti, vokacije koja se svom silinom obrušava na sve ono što iole podsjeća na »objektivnost«, »distancu«, »mjerljivost«... »Nekultiviranu stranu objektivnosti pruža nam slika naših nauka i njihovih, tobož, neutralnih i egzaktnih analiza. Promašaje takvog promatranja prirode i povijesti možemo vidjeti ne samo u egzaktnim naučnim promašajima i odgovornostima za razne Hirošime i Nagasakije, već i u pristupu duhovnim fenomenima koji se nikako ne mogu uklopiti u površnu i nikad do kraja domišljenu znanstvenu shematušu.« Ne moramo mi dati svoj pristanak prethodnom, ali ćemo ga zasigurno dati fenomenološkom stavu da je »sudeđe iz potpunog uvida u vlastiti subjekt jedina objektivnost«; a oba stava se nalaze u istoj ekspertiji. Hoće se, naime, reći da Blagojeviću ne treba »cjepidačiti«, već treba »uzimati« one rezultate njegovih radova koji su poticajni. i, sudim se reći, tačni. Tu prije svega mislim na baratanje sa literaturom. Blagojević literaturu poznaje, njome se adekvatno koristi. (Postoji jedan sloj naših bh »stvaralaca« – mahom neobrazovanih – koji se plaše, doslovno, Blagojevićevog baratanja literaturom; on, katkad, namjerno pospiješuje taj njihov strah!) Kažem adekvatno ne misleći naprosto na »citiranje«, već na nešto mnogo dublje i bitnije. Bezmalo je tačno da literatura ne čini samo okvir jednog stvaraoca; ona u duhovnom sklopu jedne individue, sa drugim manifestacijama, čini taj sklop. Jednostavnije kazano, literatura, »prerađena i prošla kroz «rešetku» njegovu bića, kao takva, obitije u Blagojevićevom žiču. Tako da on može, i kada »samo citira«, predočiti »tudu tačnost« kao svoju, jer ona, doista, jest takva – njegova. A, konkretno, literatura Blagojevićeva je svugde gdje se traga za bićem umjetnosti; dakle, literatura provenijencije ontologije umjetnosti. Blagojević u tom smislu ponajčeća koristi djela: Hajdegera, Kjerkegora, Ničea, Jaspersa, Husserla, Adorna, Benjamina, Šardena, Šopenhauera, i dr; koristeći, skupa, saznanja budizma, sufizma, gnosticizma, islama uposte itd. Ontologija umjetnosti ima intenciju da dode do jastva, »i možda je jedina šansa da se prodre u istinski metafizičku problematiku« (Ivan Fost). Svi tekstovi knjige *Poezija, mistika, povijest tragaju za bićem umjetnosti, i to traganje čini ovu knjigu cjelovitom djelom. Teme su »moguće objektivacije« bića umjetnosti.*

Pozicija pisca ovih tekstova može, metodski, biti različita, u biti, međutim, jedna. Blagojević je čas književni kritičar, čas estetičar, potom povjesničar književnosti, pa istraživač, i dr. U temelju svega biva jedna izražena pjesnička vokacija koja čini prethodne pozicije skupnim i neodvojivim jednu od druge. Blagojević je književni kritičar ondje gdje »reagira onako kako mu nalaže djelo, kako ga djelo obuzima... U njegovoj kritici reagira samo djelo. A kako su

djela različita, različit i nivo njihove ostvarenosti, kao umjetničkog djela, njegova će kritika svaki put reagirati drugačije, po zahtjevu »materijala...«. U prvom dijelu knjige *Blagojević govorovi o Avdu Karabegoviću Hasanbegovu, Nikolici Šopu, Iliju Jakovljeviću, Edvardu Kocbeku, Veselku Koromanu i Hamdiju Demiroviću*, *Rasvetljava njih i njihovo djelo u više dimenzija, no kada treba usmjeriti analizu na samo djelo on se, imajući prethodno u vidu, »obrušava na samu srž, tražeći u njemu bitak umjetničkog – i tu je njegova pozicija književnog kritičara najizraženija. Estetičar je ponajećma tamo gdje suvereno vlasta pojmovnim rekvizitarijem, sa zaledem estetske svjesti koja je formulisala, u bitnosti, estetička mjerila. Od Blagojevića tu mnogo toga možemo naučiti (oni koji ne znaju), ili se podsjetiti o već naučenom. Interesantna je pozicija Blagojevića kao povjesničara književnosti (i ne samo u ovome djelu). On je prije svega poprilično zaslужan da je izvjestan broj naših pisaca doživio potpunu revalorizaciju, a kod nekih se radi o »prvome otkriću.« Šta je to jednog pjesnika iz 80-tih godina ovoga vijeka privuklo jednom drugom pjesniku iz doba kasnog romantizma i prvih modernističkih zamujčivanja?«, pita se Blagojević u tekstu *Očaravanje svijeta: Avdo Karabegović Hasanbegov*, i nešto docnije odgovara: »Ja nosim dio njega, pokušavam odživjeti mnogo toga što on nije mogao«; govoreći nam, ustvari, o neprekidnom toku tradicije koja je uvijek u sada, u nama.*

ivan lovrenović: »skice, lajtmotivi«, glas, banja luka 1986. draško ređep

Pisati o prvoj knjizi kritika Ivana Lovrenovića (*Skice, lajtmotivi, »Glas«, Banja Luka, 1986*) gotovo da je nalik na postupak koji će, bez malo, unapred biti, bar na nekolikim stranama takozvanog konkretnog trenutku lektire, biti dočekan ironično. iskosa, sa proverenim podozrenjem. U vremenu, i u našim svakojakim sredinama, gde se – na žalost – ponajčeće, i s aplauzom, privatnim a i javnim, prihvata sve što je nalik na aplogiju, razmatranje, tobožu supitnju analizu verodostojnog, već unapred prihvaćenog, evo, napokon, jednog kritičara koji, unapred, ništa ne predmjeva, ničemu se ne divi, svašta konotira, a napose u sve sumnja i, uglavnom, svemu i svačemu, govori: ne. Kao da smo se u ovim sedamdesetim i osamdesetim godinama odvikli od glasa negatorstva, od upornjaštva koje nikoga ne miluje, već bi, čak, svemu da se baruga. Ptica rugalica, srećom, ovde, u prisustvu žestokih, izravnih kritika Ivana Lovrenovića, kao da je bila umna i neprevazidena situacija inspiracije. *Nasuprotni ili razmišljati drukčije*, tako je, takođe, naznačio prisustvo ove osobene kritičarske prirode u nas Branko Stojanović (Odjek, 1-15.1.1987). U biti, Ivan Lovrenović predstavlja izuzetno atraktivni, po mnogo čemu žestok alibi za tolike naše kritičarske neostvarenosti. Agresivan samo u smislu koje dopušta vlastito mišljenje, autentičan u jeziku, logičan u naznakama, obavešten u prethodnim svojim sumnjičavim i vazda po naše banalne feljtoniste pogubim analizama, nepotkupljiv i uvek naoko definitan. Ivan Lovrenović je (i) u ovoj knjizi najčeće pominjao, s uverenim gnušanjem, na opšte mesta naše frazeologije, naše katedarske učenosti, naših oveštala i uglavnom već neupotrebljivih kanona. Ovaj Lovrenović ne mari ni za sentimentalne pevanje o bogomdanim, tobožu neprikosnovenim našim domicilima, niti je od onih čitača koji, unapred, negleda, veruju. Uostalom, on upravo nadahnuto ne veruje nikako i nikome. Sumnjičavost njegovih analiza stoga i negira »duhovno umrtyljujuće i smješne mitologeme teške prošlosti, vjejkovnoga roptstva, tamnoga vilajeta«. Fragmentarnost ove knjige, prevashodno, ide u red onih njenih atributa koji sugeriraju smislenu cjelovitost ne jedino pogleda na svet, nego i ambicije novog početka. U jednom od znamenitih odlomaka o Ivi Andriću, Lovrenović zaključuje i ovako: »Ako je akcija jedna od bitnih ozнакa čovjekove prirode, sav njen sadržaj valja stijati po onom prostoru koji je svoja strana.« Fatalna i uticajna odrednica *tertium datur*, u kontekstu »neizbjegnosti historije«, na Lovrenovićevim stranicama otvara šansu još jednog novog čitanja. Svakako, i bez prinude, aorista koji sklapa molitvu, odličnog odnosa sa davno naučenim lekcijama. Ovako,

Lovrenović najpre govori drugo, a kad je već reč o određivanju znaka, sigurno je da neuporedivo radije kazuje ne, nego što apologetski spominje da. I kao što je za ovog visprenog i nedvosmisleno poletnog našeg kritičara Krležu pre svega hereza, tako se i mnoštvo njegovih opažanja, skica i lajtmotiva, ostvaruje u zoni »neotpunjivog kritičkog eroza«. Absolutno zaneđenjući kolektivne zanose unjkave horove navijača, Lovrenović je, u prisustvu Krleže, Andrića, Kočića i Selimovića, još i ponajviše, (d)opisivao svoju nevericu kao jedinu istinu doстоjnju strasnog negatorstva. »Hereza u modernom, sekulariziranom vidu, kao pobuna protiv svega što – kao sistem, ili kao glupost i inercija – neće da vodi računa o čovjeku kao pojavi u svemiru neponovljivoj, o konkretmom, pojedinačnom čovjeku i legitimnosti njegovih stvaralačkih vizija i objavljenja, kao i on sam neponovljiv. Pobuna sprav svega što bi da čovjeka funkcionalizira i niveliira do stupanja poslušnosti i upotrebljivosti na kojem postaje stroj, jer prestaje misliti svojom glavom. Uostalom, Lovrenović rado ističe kako čovjek nije biće stada, i ne treba da se služi logikom stada. Tako se, onda, autentično solistički kompleks Lovrenovića, kao eseiste, nepotkupljivojavlja u vlastitom prostoru, ponovo bez epigonskog oslanjanja, kadikad bez igde ikoga. Iznalazeći kod tzv. svojih pisaca i trenutke velike strasti, ali i mnogobrojne zablude, Lovrenović uznenimira, i inače veoma uzneniren. I u toj usudnoj zabrinutosti za meritum pameti, ukusa, velikiju svetskih prostora u koje smo, s ovog balkanskog tla, netremice zagledani, kao da je mnogo što da naznaka njegovih budućih inicijativa, njegove sutrašnje polemičke vatre. Proveravajući sebe, ali i sve oko sebe bez prestanka, a o takozanim otkrićima i okamenjenim rezultatima književne istorije misleći sasvim ironično, iskosa. Lovrenović ne neguje elemente dvojnosti. Iako u njegovim rečenicama nijanse procene imaju čar pravih prvečatih kritičkih medaljona, on je, pre svega, pisac velikih concepcija, duha sinteze, putokaza verodostojnosti. U vlastitom komentaru ovih svojih izabranih tekstova napominje nešto što govori u prilog trajnosti, preokupaciju smislom, epohom: »Ponovo čitanje tekstova koji su izabrani, riječi iščitavanje u kontekstu nove celine, učvrstilo je kod autora dva različita dojma. Prvi: radi se većinom tek o skicama za moguće cijelovito razvijene tekstove. Drugi: moguće je u njima naslutiti stalnost preokupacija i stanovišta.« Njemu izgleda Selimović kao pisac *jedne knjige, a autobiografizam Skendera Kulenovića otkriva i kao dimenziju povratničku, spiralnu, opsedantanu. Najradije razgovara o Krleži. Najdramatičnije, sa doživljenim patosom, piše o Andriću. U istorijskim izvorima rado pronađu one oaze u kojima je, još, moguće slobodno preinčavanje, distancu, upornjačku strast kontinuiteta. Upravo je u tom smislu bitno njegovu započinjanje o putopisu, čijem prostoru posvećuje pažnju, svakako ne jedino u ime obnove baresovskog ili matoševskog podlisa: »U putopisu pak, kriterij saznavno-informativne vrijednosti u principu posve je irrelevantna... Kriterij prosuđivanja putopisa je, dakle, kriterij duhovne emanacije i organizacije teksta svojstven književnoumetničkim tipovima govora.« Biće predata, njegov unutrašnji profil, ali i njegov zavijajni preplet, sada se, kao postulat, pred Lovrenovića postavlja kao jedna od onih poetskih istina koje se, nikako i nigde, ne dokazuje. Kao i Andrić, koga citira, Lovrenović je ovom svojom najavnom knjigom, koja ima dimenzije ispozivne a opet itekako storce i autorski ironične prolegomene, u čudnoj kosoj perspektivi, kao novim očima gledao sada taj svoj rodni grad. Implicite, i njegovu baštinu, njegovu prošlost, njegovo zaveštanje. Jer, u biti, Lovrenovića itekako brine *globus duha*, geografija tihih čitačkih slučajeva, solilokvija koji, u budnim noćima, ne prestaju da traju. Imponujući strogošću izbora (zaboga, ta vrede jedino tanke, male knjige!), samerljiv u zahvatu, ambiciozan u postavci svog najavljenog pohoda, Lovrenović je, poput opasnog hijatusa, potpuno, odvojio svet svojih interesovanja od konfliktskog žagora, od glosa neukih, od apstraktnih kombinacija takozvanih teoretičara književnosti. Bez sumnje, Ivan Lovrenović je kritičar koji se namah prepoznaće, i koji, nimalo umiljato, učava i prepoznaće mediokritetsvo u fasaderstvu naše tekuće kritike. Uostalom, i ukupne nam literarne svakodnevice. Logika njegovih argumenta i supitnosti njegovih opredjeljenja, svakako, idu u red najznačajnijih kritičarskih akvizicija poslednjih godina u nas.*